

Lexéma čas v kontextoch náboženskej komunikácie

Martina Bodnárová

Inštitút slovakistických, mediálnych a knižničných štúdií, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove

tina.bodnarova@gmail.com

Kľúčové slová: čas, náboženská komunikácia, náboženská výpoveď, profánnny, sakrálny, špecifickosť, tajomnosť

Key words: time, religious communication, religious testimony, profane, sacral, specificity, mystery

1. Náboženská komunikácia či náboženská komunikačná sféra sa dostáva do pozornosti slovenskej lingvistiky len akosi pozvoľna a namáhavo, a to zhruba od štyridsiatych rokov dvadsiateho storočia. Od tohto času až po súčasnosť sa nazhromaždil celkom úctyhodný počet príspevkov k danej problematike, ktorý nateraz uzatvára syntetická práca J. Mlacka *Štylistické otázky náboženskej komunikácie* (2012). Napriek narastaniu počtu lingvistických príspevkov a rozširovaniu radu výskumníkov zostáva ešte veľmi veľa nezodpovedaných otázok a nezaplnených bielych miest na mape náboženskej komunikácie slovenskej proveniencie – od nevyjasnených základných terminologických problémov a polemík okolo ústredného spojenia *náboženský štýl* cez vnútornú diferenciáciu exponovanej komunikačnej sféry až po riešenie problematiky náboženských žánrov. Kdesi na tejto osi sa nachádza aj súbor problémov spojených s fenoménom náboženského/religiózneho jazyka a s interpretáciou náboženských/religiózných výpovedí.

2. Viaceré poľské príspevky (Cichoń, 2013; Misiaszek, 2009) k danej problematike charakterizujú náboženské či religiózne výpovede prívlastkom *špecifický*. Sú to výpovede, ktoré majú špecifickú jazykovú formu odrážajúcu špecifickosť predmetu, na ktorý sa vzťahujú, i špecifickú znakovú štruktúru; tieto výpovede sa dotýkajú povahy a spásnych činov Boha podložených špecifickou skúsenosťou či skúsenosťami, čomu zodpovedajú aj špecifické referencie (porov. Cichoń, 2013, s. 25 – 26). J. Cichoń teda uzatvára, že „specyficzna struktura wypowiedzi religijnych przesądza o ich specyficznym rozumieniu, o potrzebie specyficznej interpretacji“ (s. 26 – 27). Z týchto konštatovaní mnohostrannej špecifickosti náboženských výpovedí by sme chceli vychádzať a túto špecifickosť by sme chceli ilustrovať na konkrétnom príklade – na fungovaní lexémy *čas* v rôznych náboženských komunikátoch.

3. Abstraktné substantívum *čas* patrí do jadra slovnej zásoby. Ako dokumentujú slovenské slovníky (Krátky slovník slovenského jazyka, 2003; Slovník súčasného slovenského jazyka, 2011; Pravidlá slovenského pravopisu, 2013; Synonymický slovník slovenčiny, 2004; Slovník slovenského jazyka, 1959 – 1968), táto lexéma má niekoľko významov a je frekventovaná v mnohých ustálených spojeniach (*mať čas, raz za čas*), združených pomenovaniach (*svojho času, v dohľadnom čase, v poslednom čase*) a frazémach (*čas sú peniaze, zub času, psí čas, je najvyšší čas, zabíjať čas*). Čas je významnou fyzikálnou veličinou i dôležitou filozofickou a lingvistickou gramatickou kategóriou; podľa J. Sabola (2004, s. 16) sa čas (spolu s priestorom) do jazyka a jazykovej komunikácie premieta ako ontologická kategória (jazyk v čase a priestore) a ako gnozeologická kategória (čas a priestor v jazyku). V súčasnej náboženskej komunikácii, hovorenej i písanej, sme však zachytili

niekoľko špecifických použití danej lexémy, na ktoré by sme v tomto príspevku chceli upozorniť.^{1,2}

4. V spontánnej i čiastočne pripravenej dialogickej komunikácii tematicky orientovanej na sacrum a tiež v rámci veľmi expanzívneho náboženského žánru svedectvo, hlavne pri jeho ústnej realizácii, sa v ostatnom čase dostávajú do popredia dva typy konštrukcií s lexémou *čas*.

- a) **Typ „mat' nejaký čas“.** Zo slovníkov je známa frazeologizovaná syntagma *mat' čas* bez adjektívneho atribútu. V náboženskej komunikácii sa k lexéme *čas* pridáva buď zhodný adjektívny atribút, alebo perifráza v podobe vedľajšej vety „*mat' taký čas, že...*“. Spozorovali sme dominanciu, ba výlučnosť niekoľkých adjektív, ktoré sa do danej syntagmy dopĺňajú – *ťažký, tichý, dobrý*. Infinitívna pozícia v rámci konštrukcie býva obsadzovaná zväčša slovesnými tvarmi prvej osoby, čo súvisí s výraznou subjektívnosťou exponovaných komunikátov. Príklady:

(1) *Veľkou devízou bolo aj to, že ak sme mali vo vzťahu ťažký čas, stále som hovoril Bohu: „Otec, Ty si nás povolal do vzťahu, Ty sa postaraj o túto situáciu a ukáž, čo robiť.“* [svedectvo Jozefa Červeňáka s názvom *Ako Jozef o srdce princeznej Lucie bojoval* publikované na stránke www.mojpribeh.sk]

(2) *ja som mala taký čas že som si aj ráno svetu omšu pozrela keď deti spali tak som začala tou modlitbou a tak si uvedomujem že ake je dôležité tak upriamiť pozornosť na Boha↑ už od rána↑* [svedectvo manželov Daudovcov, TV LUX, relácia *Vlastná cesta*, vysielané dňa 5.12.2014]

- b) **Typ „bol/je to nejaký čas (pre XY)“.** Pri tomto type pozíciu zhodného atribútu obsadzujú adjektíva *požehnaný, dobrý*, prípadne komparatívne tvary adjektív *pokojný* a *tichý*. Fakultatívne príslovkové určenie zreteľa býva vyjadrené spojením prepozície *pre* a pronomínálneho tvaru najčastejšie prvej osoby. Príklady:

(3) *ja som bol hladný smädný po Bohu po jeho veciach a: a pre mňa to bol veľmi dobrý čas aj ľudia ktorí okolo mňa boli moji spovedníci predstaveni v seminári to: bolo veľmi silné ja som→ veľmi vela času trávil v kaplnke a→ to je take nezabudnutelné* [svedectvo kňaza Jána Buca, TV LUX, relácia *Vlastná cesta*, vysielané dňa 31.1.2010]

(4) *Takže som učila tento kurz tri semestre a bol to veľmi požehnaný čas. Moje úradné hodiny so študentmi sme trávili modlitbou – študenti prišli a vysvetlili mi, že si uvedomili ich potrebu uzdravenia alebo že potrebujú odpustiť. A tak sa moji študenti učili o Božej láske, prijímali uzdravenie a začínali slúžiť iným.* [svedectvo M. P. Friemel s názvom *Uzdravovanie Jeho milovanej nevesty* publikované na stránke www.mojpribeh.sk]

¹ Svoju výskumnú sondu sme realizovali na materiáli písaných aj hovorených (v tomto prípade sme pracovali s transkriptmi) svedectiev získaných z rôznych internetových stránok a z vlastných nahrávok; ďalej na materiáli získanom manuálnou excerpciou zo spontánnych dialogických komunikátov; na materiáli emailovej a esemeskovej komunikácie vybraných respondentov; a napokon na korpusovom materiáli. Všetky internetové zdroje sú uvedené v záverečnom prehľade literatúry.

² Uvedomujeme si, že pohľady na lexému *čas* v náboženskej komunikácii by bolo možné rozšíriť aj o analýzy a interpretácie sémantických reflexií vyplývajúcich priamo z biblického textu a najmä, či predovšetkým, z jeho kontextových súvislostí, v ktorých sa ona nielen explicitne, ale aj implicitne nachádza. Takisto sa tu núkajú relácie *čas* a ročné obdobia; *čas* ako sacrum – *čas* ako profanum; korelácie *čas* – večnosť a pod. Tieto témy však už prekračujú zameranie tohto príspevku; predkladáme ich skôr ako námet na ďalší perspektívny výskum tejto gnozeologicko-ontologickej kategórie v rámci náboženskej komunikácie.

(5) *je to taký pokojnejší čas ale myslím si že na druhej strane máme tam tu spoluprácu s laikmi a máme pred sebou veľké projekty misijné* [svedectvo kňaza Michala Zamkovského, TV LUX, relácia Vlastná cesta, vysielané dňa 23.12.2012]

V oboch typoch sa kľúčové adjektívno-substantívne syntagmy ešte obohacujú adverbialnými intenzifikátormi *veľmi* či *nesmierne* alebo deiktickými výrazmi *ten, taký, nejaký*. Analyzované konštrukcie sú nápadné tým, že lexému *čas* vždy rozvíjajú adjektívom, hoci na pozadí bežnej profánnej komunikácie a existujúcich ustálených spojení a fráz sa to neočakáva. Sú síce prípady, keď substantívum *čas* štandardne rozvíjame istými adjektívnymi prívlastkami (napr. *pekný čas, zlý čas, pracovný čas, výborný čas, výpožičný čas, literárny čas, biologický čas, pravý čas, krátky čas, najbližší čas* a pod.), no v nijakej z podobných syntagmiem, ktoré ponúkajú slovníky, nenájdeme slovo *čas* rozvítené adjektívami *požehnaný, pokojný, tichý* či *ťažký*.

Ruka v ruke s opísanými formálnymi špecifikami daných konštrukcií idú významové posuny a špecifiká. Lexéma *čas* v kolokácii s adjektívami *požehnaný, pokojný, tichý, ťažký* alebo aj *dobry* zaiste nemá význam „počasia“ (*pekný, zlý čas*) ani význam „počet časových jednotiek potrebných na istý výkon“ z KSSJ (*pretekár mal výborný čas*), akokoľvek sa s exemplifikovanými syntagmami formálne zblízuje. Nanajvýš by sa význam tejto lexémy mohol približovať významom „istý vymedzený alebo bližšie nevymedzený časový úsek, obdobie“ či „časový úsek určený, vhodný na niečo“ (*pracovný čas*), no nazdávame sa, že tieto významy celkom nevyčerpávajú sémantický potenciál lexémy *čas* v exponovaných konštrukciách.

V tejto súvislosti je zaujímavé, že v širšom kontexte pertraktovaných konštrukcií sa pravidelne vyskytujú iné časové výrazy, najmä substantívne a adverbialne, ako *deň, večer, ráno, za slobodna* a neraz aj *čas*, no v tomto prípade s jedným z vyššie vymedzených temporálnych slovníkových významov. Príklady:

(6) *V jeden deň som mala veľmi ťažký čas a bola som veľmi smutná, v ten deň som stretla Jara pred kostolom sv. Anny a Nádeje v Madride, kde mávali Slováci katechézy počas svetového stretnutia, hneď som sa mu bezmyšlienkovite vrhla do náručia.* [anonymné svedectvo publikované pod názvom *Svedectvo lásky* na stránke www.angelus.sk]

(7) *@ ja osobne keď som mal ten tichý čas tak je to večer: r je to večer keď si už možem zobrať božie slovo alebo nejakú knižku a čítať si a rozjímať alebo len tak si sa oprieť a rozmýšľať rozmýšľať a pýtať sa Pána → alebo komunikovať s manželkou* [svedectvo manželov Daudovcov, TV LUX, relácia Vlastná cesta, vysielané dňa 5.12.2014]

Pri komparácii s týmito temporálnymi výrazmi je markantná väčšia konotatívnosť lexémy *čas* v kolokáciách s adjektívami *ťažký, pokojný, tichý, požehnaný*. Všetky vymenované adjektíva sú v podstate axiologickými lexémami, pričom posledné tri s evidentne či prevažne pozitívnou sémantikou aj mimo kontextu sú lexémami príznačnými pre náboženskú komunikačnú sféru (perspektívne by sme azda mohli uvažovať o registrovo motivovaných lexémach, porov. Ološtiak, 2011). Ak expedient povie, že mal tichý, pokojný, požehnaný alebo aj dobrý čas, má na mysli spravidla bližšie nevymedzené časové obdobie, ktoré bolo vyplnené istými duchovnými aktivitami, presnejšie intenzívnou komunikáciou expedienta s Bohom, ba ešte presnejšie a konkrétnejšie – špecifickými duchovnými zážitkami či skúsenosťami³ s očividne pozitívnym významom. Asi toto je konotačné pole, ktoré sa

³ Pojem (*kresťanská*) *duchovná skúsenosť* preberáme od M. Gavendu (2014), ktorý ho charakterizuje ako existenciálnu skúsenosť, ktorá zahŕňa „napr. oblasť vyšších pocitov, najmä všetko, čo sa týka ‚vnímania srdcom‘, ako aj intuíciu, mystické stavy“ a ktorá „sa chápe a vyjadruje konkrétnymi kultúrnymi, jazykovými a literárnymi formami“; možno v nej rozlíšiť vnútorný svet a spôsob prežívania subjektu, zážitok subjektu a objektívny obsah

rozprestiera nad konštrukciami „mal som tichý čas“ a „bol to požehnaný/pokojný/dobry čas pre mňa“. Neraz sa stáva, že uvedené konotácie expedient aj verbalizuje v rámci rozsiahlejších explikatívno-reflexívnych pasáží, ktorých súčasťou sú i analyzované konštrukcie:

(8) postupom prichodom príchodom detí↑ sme zistili že: že: ono toho času už takeho takeho toho TICHšieho času je čoraz menej a fakt to zostavalo už len na ten čas kedy su deti bud' prečť alebo alebo spia↓ takže sa naozaj snažime využiť ten čas BUĎ na komunikáciu a rozprávať sa naozaj o veciach @ ktore vždycky suvisia s Bohom (bavim) sa o sebe o svoj život možno o veciach ktore nevidíme a a: v jednoduchosti naozaj do toho pozývame Boha @ snažim sa využívať ten čas s deťmi ako manželka vravi lebo lebo aj deti dokažu nam dať zaujimave otázky a vnímame že: že to neni len o tom o tom kolotoči s deťmi. že naozaj Boh JE nadčasový a: a ten čas s Bohom možme žiť úplne celý deň či či sme s deťmi či sme v práci či... [svedectvo manželov Daudovcov, TV LUX, relácia Vlastná cesta, vysielané dňa 5.12.2014]

(9) mame peť detí↑ tak keď som sa nad tým zamýšľala tak som si tak uvedomila že @: vlasne za slobodna som sa vždycky tak modlila mala som ten čas že ráno večer svetá omša.. som si žila tak život @ tak že sa dalo↑ že (som) si nachadzala ten čas že taky tichy čas↑ ale potom vlasne v manželstve ako prichádzali deti tak @ s...som si uvedomila že ako je ako je potrebne byť taky flexibilny→ [svedectvo manželov Daudovcov, TV LUX, relácia Vlastná cesta, vysielané dňa 5.12.2014]

Zdá sa, že jedine konštrukcia „mať ťažký čas“ je nositeľkou opačného významu a negatívnych konotácií. Toto zistenie je relevantné, pretože aj poľská autorka M. D. Nowak, ktorej výskumnou dominantou je komunikát svedectvo, konštatuje, že texty svedectiev sa vyznačujú iba nevýznamnou prítomnosťou negatívnych hodnotiacich postojov, čo je v súlade s ďalšími bádania v tejto oblasti, ktorých výsledkom bolo, že náboženské výpovede sú charakteristické dominanciou pozitívneho hodnotenia, na rozdiel od bežných (profánnych) hovorových výpovedí, kde kritika prevažuje nad pochvalou (porov. Nowak, 2005, s. 137). Expedient konštrukciu „mať ťažký čas“ používa, aby adresátovi diskretné priblížil obdobie vyplnené spravidla intenzívnymi duchovnými útokmi, zvýšenou frekvenciou i závažnosťou hriechov, narušením vzťahu s Bohom a oslabením intenzity prežívania viery. Príklady:

(10) Ak budeš mať nejaký ťažký čas a problém, tak hovor problému o svojom Bohu, aby problém zohol kolená pred menom Ježiš Kristus a aby si Ty zacítil vôňu slobody a Božieho kráľovstva už tu na zemi. Amen! [svedectvo Róberta Slamku s názvom *Boh mi povedal: Budeš žiť!* publikované na stránke www.mojpribeh.sk]

(11) Ja som mala veľmi ťažký čas asi tri roky pred večnými sľubami↑ veľmi silne som vnímala že mám odísť↓ [svedectvo rehoľnej sestry Elišky Bielkovej, TV LUX, relácia Vlastná cesta, vysielané dňa 28.2.2010]

5. V rámci emailovej a esemeskovej komunikácie tematicky orientovanej na sacrum expanduje stále väčšími syntagma „**požehnaný čas**“. Príklady:

(12) Veronika, posielam koledu...ak je neskoro prepáč, azda aspoň Tebe spraví atmosféru... prajem požehnaný čas D.

(13) Keď budeš mať čas môžeš poslať fotky, veľmi sa už na ne tešíím ☺ Požehnaný čas! Maťka

---

tohto zážitku (tamže, s. 73 – 75). M. Gavenda do (*kresťanskej duchovnej skúsenosti*) zahŕňa aj všetko, čo patrí do oblasti *náboženskej skúsenosti*, a poznamenáva, že mnohí autori pod týmto pojmom rozumejú (len) „všeobecné bytostné hľadanie duchovna či Boha (...) zážitok osobného stretnutia s Bohom“ (tamže, s. 75).

Býva súčasťou záverečnej kontaktovej fázy takýchto komunikátov s komunikačnou funkciou pozdravu (*Požehnaný čas!*) či priania (*Prajem požehnaný čas!*). Na základe vlastnej empirie, získaného textového materiálu, sondy do písaného aj hovoreného korpusu a napokon i komentárov vybraných respondentov vyslovujeme predpoklad, že pomerne bohatý konotatívny potenciál syntagmy *požehnaný čas* z vyššie analyzovaných konštrukčných typov sa v týchto prípadoch ochudobňuje, čo prirodzene súvisí s podstatou kontaktných fráz a pozdravov ako prejavov sociálnej rutiny a fatickej funkcie jazyka. Mohli by sme ich vnímať možno až ako náboženské floskuly, predstavujúce akýsi pendant profánnych záverečných pozdravových fráz typu (*prajem*) *pekný deň* a zároveň ako alternatívu k špecifickejším náboženským kontaktným frázam *požehnaný (dobrý) deň*, *požehnaný večer*, *požehnaný týždeň*, *požehnané (veľkonočné) sviatky* a pod. Oproti týmto pozdravom sa fráza *požehnaný čas* javí ako univerzálnejšia, no súčasne sa ukazuje, že kompozične môže stáť jedine v závere emailového či esemeskového textu, zriedkavejšie nejakého hovoreného komunikátu (napr. zaregistrovali sme ju v záverečnej fáze rímskokatolíckej omše v rámci krátkeho spontánneho informatívno-kontaktového prejavu kňaza), kým ostatné špecifické pozdravové frázy zvyknú príslušný a v podstate výlučne hovorený komunikát nielen uzatvárať, ale aj uvádzať – pritom sa zdá, že tie, ktoré obsahujú substantíva s významom širšieho časového horizontu (*týždeň*, *sviatky*, *víkend*), stoja skôr len v závere príslušných náboženských komunikátov a tie ostatné (so substantívami *deň*, *večer*) môžu mať obojakú pozíciu; v úvodnej fáze sa syntagma s jediným atribútom *požehnaný* rozširuje na syntagmu s postupne rozvitým zhodným atribútom (*tak ti zatiaľ ďakujem požehnaný večer ti prajem; takže máme nejakého poslucháča dáme mu prednosť aby dlho nečakal na telefonickú linku. pekný požehnaný večer prajeme; požehnaný dobrý večer z rádia lumen – tu poslucháč z košíc... – príklady z hovoreného korpusu*, dostupné na: <http://korpus.juls.savba.sk:8086/oral/>).

6. Literatúra, ktorá lingvisticky a filozoficky reflektuje náboženskú komunikáciu a náboženské komunikáty, sa často zmieňuje o *špecifickosti* náboženských výpovedí (Cichoń, 2013; Misiaszek, 2009); K. Misiaszek medzi hlavnými funkciami katechetických výpovedí vyčleňuje funkciu *wtajemniczenia*; B. Fajmon (2014) v súvislosti s rečovými aktmi „reči viery“ navrhuje používať pojem *pneumatická intencionalita*; a A. Greule (2012) zavádza kategóriu *arcanum*, ktorá by sa dala preložiť ako „tajomnosť“ a ktorú chápe ako dôležitý znak náboženských výpovedí, pretože vždy súvisia s posvätnými tajomstvami viery.

Predmetom nášho príspevku bolo uvažovanie o používaní spojení *požehnaný čas*, *mať ťažký/tichý/dobrý čas*, *bol to požehnaný/dobrý/pokojný čas (pre mňa)* v rôznych hovorených aj písaných komunikátoch náboženskej proveniencie. Tieto spojenia vzbudzujú pozornosť už z formálnej stránky – líšia sa od ustálených spojení a fráz profánnej komunikácie jednak výlučne singulárnou podobou substantíva *čas*, jednak záväznou prítomnosťou jedného z piatich adjektívnych atribútov, jednak doplnením príslovkovým určením zreteľa. Opísané podoby konštrukcií sa stávajú ustálenými, podobne ako sú v profánnej komunikácii ustálené spojenia typu *mať čas*, *ťažké časy*, *je najvyšší čas* a pod. Čo sa týka obsahu, badať tu na jednej strane akoby až sémantickú vyprázdnenosť (*Prajem požehnaný čas!*), na druhej strane výrazne rozvinutú konotatívnosť v zmysle špecifických duchovných konotácií (*mal som ťažký čas, bol to pre mňa veľmi požehnaný čas*). Nazdávame sa, že práve v tomto bohatom a špecifickom konotačnom potenciáli i v reflexívnom charaktere uvedených kolokácií, ktoré by sme azda mohli povýšiť na špecifické náboženské frazémy, sa odráža a takpovediac konzervuje ono *arcanum*, oná tajomnosť ako jeden z konštitutívnych atribútov náboženských výpovedí.⁴

⁴K všetkým vyššie uvedeným príkladom pridám ešte jeden, osobnejšie ladený. Nedávno som sa zúčastnila podujatia Awakening Slovakia 2015. Išlo o jednu z už typických náboženských komunikačných udalostí, kde sa hudobné bloky chvál striedali s modlitbami a hovoreným slovom. Zhruba v polovici podujatia, keď už proces

Literatúra:

- CICHONĚ, Jan: O rozumieniu wypowiedzi religijnych. Stanowisko Richarda Schaefflera. In: Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego, 2013, č. 33, s. 23 – 38.
- FAJMON, Blahoslav: Kategorizace mluvních aktů řeči víry. Studia Theologica, 2014, roč. 16, č. 1, s. 182 – 195.
- GAVENDA, Marián: Duchovná skúsenosť a možnosti jej komunikácie. Otázky žurnalistiky, 2014, č. 3 – 4, s. 71 – 84.
- GREULE, Albrecht: Zwischen Arcanum, Sacrum und Profanum. Hypothesen zur deutschen „Sakralsprache“ am Beispiel der katholischen Kirche. In: Wortsemantik zwischen Säkularisierung und (Re)Sakralisierung öffentlicher Diskurse. Ed. Alicja Nagórko. Hildesheim – Zürich – New York: Georg Olms Verlag 2012, s. 217 – 224.
- MISIASZEK, Kazimierz: Funkcje wypowiedzi katechetycznej. Seminare. Poszukiwania naukowe, 2009, č. 26, s. 61 – 70.
- MLACEK, Jozef: Štylistické otázky náboženskej komunikácie (Úvahy o jej vymedzovaní a štylistickej členitosti). Ružomberok: Verbum 2012.
- NOWAK, Małgorzata Danuta: Świadectwo religijne. Gatunek – język – styl. Lublin: Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego KUL 2005.
- OLOŠTIAK, Martin: Aspekty teórie lexikálnej motivácie. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2011.
- SABOL, Ján: Jazyk v čase a v priestore – čas a priestor v jazyku. In: Slovenčina na začiatku 21. storočia. Na počesť profesora Ivora Ripku. Ed. M. Imrichová. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta humanitných a prírodných vied 2004, s. 15 – 17.

Internetové zdroje:

- <http://korpus.juls.savba.sk:8086/oral/>
- <http://korpus.juls.savba.sk/wiki.html>
- <http://www.angelus.sk/svedectva>
- <http://www.lumen.sk/relacie/rubriky/boh-v-mojom-zivote.html>
- <http://www.misiefilmom.sk/>
- <http://www.mojpribeh.sk/>
- <http://slovniky.juls.savba.sk/?w=%C4%8Das&s=exact&c=paf5&d=kssj4&d=psp&d=sssj&d=sssj2&d=scs&d=sss&d=peciar&d=hssjV&d=berolak&d=obce&d=priezviska&d=un&ie=utf-8&oe=utf-8#>
- <http://www.tvlux.sk/relacie/detail/stoji-to-za-to>
- <http://www.tvlux.sk/relacie/detail/vlastna-cesta>

Summary

Lexeme čas in contexts of religious communication

chválenia Boha postúpil a istým spôsobom sa očakávalo, že paralelne s tým u prítomných nastal nejaký duchovný zážitok, že zažili nejakú osobnú skúsenosť s Bohom, vystúpil na pódium jeden z hudobníkov a adresoval publiku túto otázku: „*Máte dobrý čas?*“ Na prvý pohľad by sa mohlo zdať, že použil iba jednoduchú kontaktnú frázu, ktorej pendantom by mohla byť profánna výpoveď „*Ako sa cítite?*“. V „*reči viery*“ však táto otázka mala hlbší význam – decentne a diskrétno sa dotýkala práve onej neverbalizovateľnej tajomnosti.

In the contribution we base on statement of specificity and mystery as constitutive attributes of religious testimonies and we try to illustrate these attributes on functioning of lexeme *čas* (time) in different religious communicatés. We determine two types of structures: *mal som ťažký/tichý/dobry čas* and *bol to požehnaný/dobry/pokojny čas (pre mňa)*, which have as formal as semantic specifics in comparison with idioms of profane communication *mat' čas, ťažké časy, je najvyšší čas* and so on. In both structures we identify rich and specific connotative potential and reflex character. To the opposite pole, to the pole of semantic emptiness is also moving idiom *požehnaný čas* which appears the most often in the final contact phase of e-mail and short message texts.